

Ni alternative satsningsområder

Når Norsk Psykologforening møtes til landsmøte 20.-22. november står nytt hovedsatsningsområde på tapetet. Sentralstyrets forslag til vedtak lyder: «Forebygging for barn og unge». Vi har noen alternative forslag.

TEKST

Arne Olav L. Hageberg

PUBLISERT 5. oktober 2013

«**PSYKOLOGISK LAVTERSKELTILBUD** til befolkningen» har vært satsningsområdet de to foregående landsmøteperiodene, altså i seks år. «Samtlige politiske partier snakker nå varmt om psykologer i kommunen – Vi har langt på vei lyktes i vårt arbeid», oppsummerte Tor Levin Hofgaard i spalten Fra presidenten i august. Samme sted presenterer han sentralstyrets forslag til nytt hovedsatsningsområde: «Forebygging for barn og unge».

Det nye forslaget er godt. Det vitner om en fagforening som er seg sitt samfunnsansvar bevisst, som er opptatt av svake grupper, og som evner å løfte blikket fra egen lønningspose og posisjon. Men å velge noe betyr også å velge noe annet bort. Vi presenterer noe av det her.

Bedre helsebyråkrati - bedre arbeidshverdag

Fjorårets artikkelserie her i Tidsskriftet om psykologer i skvis viste med all tydelighet at mange psykologer (og andre helsearbeidere) finner det utfordrende å gå på jobb.

Dokumentasjon, målstyring og rapportering spiser stadig mer av arbeidshverdagen. I beste fall mister helsearbeideren gleden over arbeidet og blir utmattet, i verste fall går det ut over behandling og oppfølging av pasienter.

New public management (NPM) brukes som betegnelse på en reformbølge som siden 1980-tallet har hatt som mål å effektivisere offentlig sektor ved hjelp av styringsprinsipper fra privat sektor. Et grunnprinsipp i NPM er at mer markedsorientering innenfor offentlig sektor gir et mer kostnadseffektivt tilbud av offentlige goder. Man legger vekt på målstyring og resultatstyring, økt konkurranse i tjenesteproduksjonen og større valgfrihet for brukerne av ulike tjenester. Kampen mot NPM i helsevesenet har på et tidligere landsmøte vært foreslått som et alternativt satsningsområde.

Kilder: Store norske leksikon og Wikipeda

Miljøpsykologi - hvordan stoppe armageddon?

FNs ferske klimarapport anslår at perioden fra 1983 til 2012 antagelig var den varmeste perioden på jordkloden på 1400 år og at menneskeskapte drivhusgasser er en av hovedårsakene bak oppvarmingen.

Bjørn Hallvard Samset, seniorforsker ved Cicero og bidragsyter til FN's femte klimarapport, skrev i Morgenbladet 27. september at naturvitenskapen må ligge som en grunnstein i fremtidige klimarapporter, men fremover blir også samfunnsfagene mer relevante. «Rapportens del to og tre, som presenterer effektene klimaendringene har på samfunnet og hva vi kan gjøre for å dempe disse, bør etter mitt syn få en mye større del av medieoppmerksomheten enn de har fått i tidligere runder.»

Klimapanelet holder fram at menneskeheten har et valg angående temperaturstigningen, det kommer an på hvor mye CO₂ vi vil slippe ut i fremtiden. Menneskelig atferd er en nøkkel til endring på miljøfeltet, skrev Einar Strumse her i Tidsskriftet i august 2007. Derfor må atferdsfaglig kunnskap utgjøre en sentral del av grunnlaget for bærekraftig utvikling. «Det er [...] grunnlag for å hevde at en stor del av

den nødvendige kunnskapen eksisterer allerede, men den synes ikke å ha nådd fram til besluttende myndigheter.» Det er gått seks år siden dette ble skrevet. På vegne av menneskeheten: Er det ikke på tide at Psykologforeningen tar saken?

Psykolog i en ny teknologisk hverdag

Noen klienter vil ha e-terapi, andre vil bli terapeutens venn på Facebook. Sosiale medier endrer måten vi inngår relasjoner på, og måten vi pleier dem på. Internett er blitt en viktig sjekkearena, kanskje den viktigste. Nettet har også endret arbeidslivet, gjennom grenseløs tilgjengelighet og hjemmekontorløsninger. Mange opplever nettmobbing og sjikane. Pornografi er tilgjengelig for alle og enhver hele tiden. Det er også spill med grov vold, og all verdens kunnskap og nyheter.

Verden blir mindre, hevder noen. Verden demokratiseres, sier andre. Hvordan påvirker ny teknologi individer og samfunn? Hva er psykologenes rolle i denne vidunderlige nye verdenen? Skal de veilede, legge til rette, advare eller omfavne? Psykologer forvalter kunnskap som kan problematisere teknologien på et faglig grunnlag. Hadde ikke det vært et godt satsningsområde, å utvikle psykologrollen i en ny teknologisk hverdag?

Skolepsykologi i kunnskapssamfunnet

Vi lever i kunnskapssamfunnet. Barna våre møter stadig nye krav og læreplaner. Man skal tenke sjæl og mene, argumentere, framføre og stå for det man sier. Vi har fått en generasjon med skoleflinke og pliktoppfyllende unge, melder NOVA, men medaljen kan ha en bakside. I gjennomsnitt fullfører 70 prosent av elevene i videregående opplæring på normert tid i OECD-landene, tilsvarende tall for Norge er 57 prosent, melder Utdanningsforbundet. Forekomsten av psykiske lidelser i et samfunn ser ut til å være stabil, både over tid og på tvers av landegrensene, viser tall fra Folkehelseinstituttet. Kanskje blir likevel konsekvensene mer alvorlige i et samfunn som stiller så store krav til emosjonell, sosial og mental fungering. Samtidig spiller psykologer stadig oftere annenfiolin i skolevesenet. De pedagogisk-psykologiske tjenestene er mange steder blitt spesialpedagogenes domene alene. Hva kunne ikke psykologer bidratt med i denne situasjonen?

En verdig alderdom for alle

Verden står på terskelen til en demografisk omveltning av dimensjoner. Gruppen av eldre vokser mer enn noen annen aldersgruppe, også her i Norge. I fjor var 12 prosent av

verdens befolkning over 60 år. I 2050 vil andelen være 22 prosent, skriver *Dagsavisen* 11. mars, basert på tall fra blant andre SSB.

Årsaken er at det fødes færre barn samtidig med at folk lever lenger. Den høye levealderen er altså en stor seier for medisinen og velferdsutviklingen, men det betyr at flere må stå i arbeid lengre. Viss ikke må stadig færre yrkesaktive forsørge stadig flere eldre. Hvordan skal man tilpasse arbeidslivet for å gjøre det både mulig og attraktivt å jobbe lengre? Hvordan motiverer man befolkningen til å jobbe mer?

Utviklingspsykologisk kunnskap kan hjelpe store befolkningsgrupper til en god aldring, og beslutningstakere til god eldrepolitikk. Er ikke dette verdt en satsning?

Brukermedvirkning

Jeg hørte en gang Arne Repål, fagsjefen ved Klinikk Psykisk helse og rusbehandling Sykehuset i Vestfold HF, sammenligne brukermidvirkningens inntog i helsefeltet med den store meteoritten paleontologene mener utryddet dinosaurene. Mens øglene utkjemper bitre kamper om territorier og «best practise», kom kometen som lyn fra klar himmel, utryddet reptilene og la til rette for pattedyrenes dominans på jorda.

Brukermedvirkning er i dag en naturlig og lovfestet del av helsetjenestene, også innenfor psykisk helsevern. Den har en terapeutisk verdi og er et virkemiddel for å forbedre og kvalitetssikre tjenestene. Klientorientert terapi viser gode resultater. Pasienten er eksperten på egen sykdom. Dette handler også om helseeffekten av å bli sett og verdsatt, noe man skulle tro hadde ekstra stor relevans for pasienter med psykisk uhelse. Er psykologer høyt på banen i kampen for brukernes medvirkning, eller står de på sidelinjen og venter på en lissepasning fra brukerorganisasjoner som Mental helse og Hvite ørn? For å holde oss til dyreverdenen: Er Psykologforeningen en tung dinosaur?

Helhetlig helse

Alle vet at risikoen for å dø av hjerteog karsykdom øker hvis du samtidig røyker. De færreste vet at risikoen for å dø av slike sykdommer øker like mye hvis du er deprimert. Likevel har ikke sykehusene rutiner for å kartlegge eller behandle depresjon hos somatisk syke. I januarutgaven i år publiserte vi et åpent brev til helseministeren skrevet av en gruppe psykologer med lang erfaring fra somatikken. Et helsevesen som jobber for enten fysisk eller psykisk helse, spenner ben under Samhandlingsreformens mål om å forebygge mer, behandle tidligere og samhandle mer, hevdet helsepsykologene, og etterlyste en dugnad for helhetlig helse.

Dagens organisering i ett psykisk og ett somatisk helsevesen betyr lavere livskvalitet for pasienten og høyere kostnader for helsetjenestene. Kropp og sjel er uløselig knyttet sammen, og behandlingens hovedansvar bør være pasienten fremfor tilstanden. Det bør også reflekteres i helsevesenets organisering. Vi har en ny regjering med representanter som snakker høyt og ofte om psykisk helse og en fersk samhandlingsreform som ligger klar for implementering. Anledningen blir neppe gyldnere for en Psykologforening som ønsker å påvirke selve grunnstrukturene i helsevesenet. Dersom den ønsker det, da.

Familien i fokus

Rundt 500 000 norske barn har opplevd skilsmisse, skriver psykologistudent Hedda Søgner i Morgenbladet 27. september. Innlegget er et svar på Sissel Grans forsøk på å blåse liv i skilsmisdebatten.

Den profilerte psykologen og familierapeuten Frode Thuen har hevdet at mange samlivsbrudd kunne vært unngått hvis det var politisk vilje til å satse mer på samlivskurs og andre forebyggende tiltak. Noen tilbud kan redusere risikoen for samlivsbrudd med 50 prosent, uttalte han til Dagsavisen 28. februar i år.

Samtidig ser vi at psykologer forsvinner fra familievern og gir Kleenex-pakken videre til sosionomer. Med psykologene forsvinner også et viktig faglig og tverrfaglig bidrag til feltet. Hva med å sette av tre år for å snu den politiske unnfallenheten overfor familiene, en unnfallenhet som rammer så mange, koster så mye og fører til så mye sorg, smerte og psykisk uhelse?

En psykologi for menneskeheten

Vi lever i en global landsby. Samtidig framstår psykologien ofte som WEIRD: White, Educated, Industrialized, Rich, Democratic. Teorier blir utviklet og testet i Vesten, ofte

på studenter ved amerikanske universiteter. Så også terapeutiske intervensjoner.

Da Psykologforeningens president Tor Levin Hofgaard kom hjem fra fjorårets verdenskongress for psykologisk vitenskap i Cape Town, formidlet han til leserne våre at mens: «? det ene møtet etter det andre handlet om posisjonering i en vill dans mellom alle disse faglige fraksjoner – går verden utenfor sin gang: Finanskrise, global oppvarming, fremmedfrykt, ekstrem overvektsøkning i den 3. verden, kriger og kriser som rammer befolkningen i store deler av det afrikanske kontinentet, overdiagnostisering av det vanlige levde liv, videreføring av en kolonialistisk holdning innenfor vitenskapene. Psykologiens bidrag til løsningen på mye av dette rekker vi knapt å diskutere.»

Kongressen i Sør-Afrika hadde som motto «Psychology serving humanity». Hadde ikke det vært et tøft satsningsområde for psykologene i verdens rikeste land?

Teksten sto på trykk første gang i Tidsskrift for Norsk psykologforening, Vol 50, nummer 11, 2013, side 1108-1111

TEKST

Arne Olav L. Hageberg, Journalist og nettansvarleg i Psykologtidsskriftet